

Odmietnime falošnú alternatívu „zdravie, alebo práca“ Bojujme za garantovaný príjem! – Príklad ILVA v Tarante

Fakty

Oceliareň ILVA v Tarante, mestečku v Apúlii s 200 000 obyvateľmi, patrí do skupiny RIVA a je najväčšou oceliarnou v Taliansku. Vybudovaná bola v roku 1961. Je najstaršou v prevádzke a zároveň najnebezpečnejšou a najviac znečisťujúcou. V regióne, kde oficiálna miera nezamestnanosti dosahuje 30 %, táto továreň priamo zamestnáva 11 500 ľudí a nepriamo poskytuje zamestnanie ďalším 9500 ľuďom, ktorí pracujú pre subdodávateľov.

Dvadsať miliónov ton surovín dokáže ročne premeniť na osem miliónov ton ocele.

Súd v Tarante po dlhom vyšetovaní ohlásil 26. júla zatvorenie vysokých pecí koksovacieho závodu pre znečisťovanie životného prostredia. Mestskí úradníci na základe expertných správ kritizovali podnik za šírenie toxických chemických látok, napríklad dioxínov.¹ Tie boli zodpovedné za zvýšenú mieru výskytu rakovinových ochorení v robotníckych štvrtiach neďaleko fabriky. Verdikt bol konečný: závod sa musí zatvoriť. Jeho nebezpečnosť pre zdravie bola preukázaná: buržoázna spravodlivosť za posledných 13 rokov identifikovala vyše 386 úmrtí na rakovinu v okolí závodu a zvýšenú mieru výskytu rakoviny v blízkych štvrtiach. Desiateho augusta tohto roka sa závod dostal pod nútenú správu magistrátu.

Okamžite nasledoval jednohlasný protest, v ktorom sa zjednotili šéfovia, odbory v továrni (a ďalších podnikoch tej istej skupiny v Taliansku)², ako aj ľavicové strany. Všetci tvrdili, že treba brániť zamestnanosť, a teda aj fabriku, ktorá je srdcom regiónu. Tento jednotný front volal po štrajku a demonštráciách. Rodina Rivovcov, majiteľov skupiny RIVA, zmobilizovala manažérov a „štrajkujúcim“ dala k dispozícii autobusy, aby mohli jazdiť na protesty proti zatvoreniu továrne. Pre nedostatok rozumných argumentov začal šéf hroziť tým, že zatvorí všetky prevádzky v Taliansku. Zdalo, sa že hrozba zabrala: nasledovali štrajky a početné demonštrácie. Obrana kapitalistického poriadku triumfovala. Hegemónne? V opozícii voči tejto jednohlasnej obrane podniku sa utvorila pôvodne malá skupina robotníkov zo závodu (ktorej najstarší členovia si pamätali zlaté časy robotníckej autonómie), robotníkov z iných tovární, miestnych obyvateľov, mladých ľudí a nezamestnaných. Organizovala sa a naberala na sile. Spočiatku si hovorili *Comitato cittadini operai Taranto* (Výbor pracujúcich obyvateľov Taranta) a rozširovali bulletin, v ktorom vyhlásili, že „dôsledky zdravotnej katastrofy, ktorú spôsobili, musia zaplatiť štát a rodina Rivovcov“.³ Po zmene názvu na *Comitato cittadini e lavoratori liberi e pensanti* (Výbor slobodných a mysliacich obyvateľov a pracujúcich) sa 31.

júla 2012 rozhodli zasadiť vážny úder obrancom závodu počas odborárskej demonštrácie, ktorá sa mala konať druhého augusta. Chceli brániť svoje stanovisko: odmietnuť vydieranie v zmysle udržania zamestnanosti za cenu zdravia. Ako svoj symbol si zvolili trojkolesovú dodávku Piaggio, s ktorou prišli na odborárske zhromaždenie, vyšli na pódium a vysvetlili svoju pozíciu: proti alternatíve „život, alebo prácu“.

Toto verejné vystúpenie malo úspech, ktorý rástol napriek nenávisti zo strany odborov a ľavicových politických strán, ako aj pravice. Členovia Výboru odsúdili odbory, ktoré bránili zisky šéfov na úkor potrieb pracujúcich.

Sedemnásteho augusta na scénu vstúpila vláda, aby situáciu upokojila. Prišla so zoznamom odporúčaní, ktoré vypracovala tarantská sudkyňa Patrizia Todisco (ktorá viedla predbežné vyšetovanie). Na zozname sa ocitol aj bod, podľa ktorého sa prevádzka vysokých pecí nemala zastaviť. V podobnom duchu kompromisu zasiahla do tejto horúcej situácie, ktorá sa stala predmetom celoštátnych diskusií, aj priemyselná skupina ILVA, ktorá ohlásila, že do ochrany životného prostredia investuje 146 miliónov eur. K tejto sume sa štát pripojil ďalšími 336 miliónmi eur. Skutočné zabezpečenie prevádzky by si však vyžadovalo päť až osem miliárd eur... A to nepočítame ďalšie miliardy, ktoré by boli potrebné na aspoň čiastočné odstránenie škôd na životnom prostredí a zdraví ľudí, ktoré spôsobili desaťročia znečisťovania. Zároveň treba dodať, že znečisťovateľom nie je len ILVA, ale aj cementárne a zbrojovka v Tarante.

Kovorobotnícke odbory FIOM, ktoré sa zapojili do pokusu rekonpozíciu talianskej krajnej ľavice, sa začali sadiť od iných štátnych odborov a usilovali sa zmieriť „prácu a zdravie“. Na druhej strane však pre nich nemohlo byť reči o okamžitom zastavení vysokých pecí. „Oceľ slúži všetkým,“ vyhlásil generálny tajomník FIOM, Maurizi Landini, bývalý kovorobotník z Reggio Emilia, bašty talianskeho stalinizmu.

Výbor sa stretával každý deň na rôznych miestach: na Piazza della Victoria (1. a 13. 8.), Piazz Gesu (3. 8.), Piazza Masaccia (7. 9, 10. 8.). Zvolal dve demonštrácie (2. a 17. 8.). Jeho úspech rástol, čo sa prejavilo najmä 17. augusta, keď pritiahol vyše dvetisíc demonštrantov. A to aj napriek zákazu pochodov, ktorý miestna prefektúra vyhlásila, aby nedošlo k narušeniu návštevy Taranta dvoma ministrami Montiho vlády. 31. augusta dokázal Výbor zhromaždiť niekoľko tisíc protestujúcich v štvrti neďaleko závodu. Boj pokračuje. Zásadnou požiadavkou zostáva okamžité zatvorenie oceliarní a garantovaný príjem pre zamestnancov, ktorí prídu o miesto.

Aké sú perspektívy?

Aby mohol boj pokračovať, treba zhodnotiť pomer síl. Akú „váhu“ má Výbor? Počiatočná skupinka mala tridsať ľudí a v priebehu niekoľkých dní rástla 200, 500, 1000, 2000... V samotnom závode mohla počítať s podporou asi tisícich

¹ Závod má tri výrobné jednotky: taviareň (oceľ, koks), valcovňa a rúrovňa. Práve valcovňa pri potažovaní plechu vylučovala dioxíny.

² V Janove, Novi Ligure, Racconigi a v Patrici.

³ Bulletin z 1. augusta 2012.

robotníkov, čo je len 10 % celkového počtu. Ide o menšinu, ktorá navyše čelí odborárskemu frontu. Ten je početnejší, no zároveň je v procese rozkolu (viď nižšie) a väčšina pracujúcich len vyčkáva a riadi sa pokynmi odborov.

Odborársky front má trhliny. Celoštátne odbory FIOM sa v rámci svojho politického boja s konfederáciou CGIL dištancovali od vyhlásení miestnej organizácie v ILVA a vyzvali ju, aby brala ohľad na ciele Výboru.

Šéf si mohol byť istý podporou národnej vlády, ktorá sa šikovne vyhla konfliktu s mestskými úradníkmi a robila všetko preto, aby nepokoje utišila. Magistráty sa v otázke okamžitého zastavenia výroby stiahli a obmedzili sa na vypracovanie konkrétnych opatrení, ktoré majú obmedziť znečisťovanie. Od tej chvíle mohol Výbor počítať len s vlastnými silami. Tí, ktorí očakávali, že sudcovia svoju prácu dotiahnu do konca, boli sklamaní.

Výbor je vyjadrením rôznych sektorov pracujúcej triedy: robotníkov zo závodu a iných tovární, nezamestnaných, príležitostných pracujúcich, dôchodcov atď. Patria k nemu aj ľudia, ktorí všetko stavili na obranu zdravia mesta, napríklad časti strednej vrstvy. Pridali sa k výboru pridali, no nevšimli si zásadnú požiadavku garantovaného príjmu. Základná os, okolo ktorej sa boj krúti, teda statočné odmietnutie falošnej alternatívy „prácu, alebo zdravie“ (pripomeňme, že prvé odborárske demonštrácie sa konali pod zástavou „*radšej zomrieť na rakovinu, ako od hladu!*“), je celkom iste konkrétnym vyjadrením robotníckej autonómie. Vykročením z úzkeho rámca továrne je zadosťučinením pre tých, ktorí celé desaťročia sledovali, ako pracujúci ustupujú rôznym formám vydierania zo strany šéfov („radšej prepúšťanie, ako úplne zatvorenie továrne“ a pod.). Zároveň ide o obnovu praxe talianskych pracujúcich pred štyridsiatimi rokmi, keď sa bojovalo proti prepúšťaniu, proti peňažnej kalkulácii so zdravím, za *autoriduzione* v duchu „Ak nás chce šéf prepustiť, alebo ak musí v podniku robiť úpravy, aby spĺňal normy, nech nám to zaplatí“.

Ako to bolo včera...

Je vhodný čas pripomenúť si skúsenosti robotníckej autonómie v Taliansku v rokoch 1968 – 1980, napríklad Výboru pracujúcich Montedison v Porto Marghera.⁴ Všetky vyjadrenia robotníckej autonómie tohto obdobia, nech už sa nazývali akokoľvek (Jednotné výbory základne CUB, Autonómne zhromaždenia, Zhromaždenia študentov a robotníkov, Robotnícke výbory atď.), predkladali rovnaké požiadavky (rovnaké celoplošné zvýšenie miezd, zníženie mzdových rozdielov smerom nahor, rovnaké benefity pre všetkých, zníženie tempa práce, integrácia zamestnancov u subdodávateľov do podniku atď.), využívali rovnaké metódy boja (zhromaždenia priamo na pracovisku, najprv na dielenskej, potom na celozávodnej úrovni, pochody na pracovisku, odmietanie systému delegátov atď.), a intervenovali aj za hranicami pracoviska, napríklad v otázkach dopravy (boje obyvateľov predmestí mestečka Chioggia), bývania (okupácie, boje za lacnejší nájom), rastu životných nákladov („autoredukcia“ účtov za elektrinu a nákup potravín).

Predovšetkým však nastolili otázku nebezpečenstva a toxicity ich práce (najmä vo vinychloridovej dielni v Porto

Marghera) a odmietli stanovisko odborov, že ohrozenie zdravia pracujúcich by sa malo kompenzovať príplatkami, o ktoré sa treba handlovať so šéfom.

Namiesto toho si svojím bojom vynútili princíp, že na zdravie ohrozujúcej dielni sa nebude pracovať dovtedy, kým ju šéf nezabezpečí. Ak tak neurobí, bude ju musieť zavrieť. Samozrejme, vynútili si tiež, že počas trvania protestu dostávali mzdu a mohli do továrne chodiť diskutovať o politike a plánovať ďalšie akcie. Dospeli aj ku kritike dôsledkov výroby pre život v okolitom regióne a stali sa tak prvými „environmentalistami“, ktorí odmietali smrtiaci aspekt kapitálu a spochybňovali námezdnú prácu.

Títo súdruhovia boli operaisti, nie „fabrikisti“. Chápali továrne nielen ako miesta výroby (hoci sa venovali aj analýze výrobného cyklu, aby pochopili, akú formu boja si vyžaduje daný druh organizácie výroby), ale predovšetkým ako miesta boja, na ktorých sa pracujúci konštitujú ako trieda osebe.

A zajtra?

Na niečo podobné treba, samozrejme, mať organizácie v podobe výborov či zhromaždení v továrňach a na sídliskách, ktorej základňa je centralizovaná.

Taranto takú úroveň ešte nedosiahlo a je priskoro na to, aby sme mohli povedať, či sa signál vyslaný Výborom dočká odpovede z iných miest. Pozrime sa teda na niektoré slabiny Výboru:

- Podpora justície
- Určitý lokalizmus

Boj sudkyne Patrizie Todisco je pozoruhodný pre jej neústupnosť a odvahu v konfrontácii s najväčším zamestnávateľom v meste. Ide o región, ktorý zažil desaťročia „omerty“, pasívnej i aktívnej korupcie politikov a odborárskych funkcionárov. Hoci však prvý rozsudok znel v prospech obyvateľstva, mestskí úradníci rýchlo zatiahli brzdu a stiahli požiadavku okamžitého zastavenia výroby a vymenovania dozorného úradníka. Bývalý prefekt Milána Bruno Ferrante, ktorého pôvodne odstránili z funkcie riaditeľa ILVA v Tarante, bol tribunálom po odvolaní znova vymenovaný. Justičný systém, ako všetky iné orgány vytvorené triednou spoločnosťou, je súčasťou nepriateľského tábora. Militanti Výboru to dnes zažívajú. V žiadnom prípade by dovoľávanie sa spravodlivosti na súdoch nemalo nahrádzať autonómnou aktivitu robotníkov, bojujúcich sa svoje potreby.

Úspech, ktorý Výbor zatiaľ dosiahol, ako aj bezprostredné úlohy, ktoré ho zamestnávajú, teda lokálny aspekt boja, môžu zadržať jeho politický vývoj a zabrániť tomu, aby sa stal signálnym majákom pre vykorisťovaných v celej krajine i mimo nej. V súčasnej dobe sa ciele Výboru nestretávajú s pozitívnymi reakciami ani v iných závodoch ILVA, ani na iných pracoviskách v Taliansku. Štát, jeho strany a odbory, ako aj šéfovia, boli do istej miery úspešní v úsilí redukovať celý problém ILVA v Tarante na otázku stanovenia termínu, do ktorého sa má prevádzka oceliarne zmodernizovať a zlepšiť. Požiadavka príjmu nezávislého od práce, ktorú Výbor predložil, sa prechádza mlčaním. Práve tento bod je však politicky najcitlivejší a najzásadnejší. Uvedomeli pracujúci by ho mali predkladať všade tam, kde pocítia vydieranie svojím zamestnaním.

⁴ Pozri D. Sacchetto a G. Sbrogiò, *Pouvoir Ouvrier à Porto Marghera* (vyd. Les nuits rouges), alebo taliansky originál tejto publikácie, *Quando il potere è operaio* (vyd. Manifestolibri).